

Nr 62.

Av herr **Löfvander**, om utredning och förslag rörande nedskrivning av vissa lån från fonden för torvindustriens befrämjande.

Den svenska torvindustrien nådde under åren 1916—1922 en avsevärd utveckling, tack vare lättheten att erhålla statliga lån för igångsättande av dylika företag. Svårigheten att under denna tid importera tillräckligt med bränsle för landets behov torde ha varit en starkt bidragande orsak till statsmakternas intresse och därmed förklaras även den tydliga rundhänthet, som visades vid utlämnandet av de s. k. torvlånen. Ingen kunde då ana, att amorteringstiden för de utlämnade lånen knappt skulle hinna börja, förrän de ekonomiska utsikterna för de berörda företagen helt förändrades. Hade detta kunnat förutses, skulle säkerligen större återhållsamhet ha iakttagits av såväl låntagare som långgivare.

De ekonomiska kalkyler, som dessa torvindustriföretag uppgjorde vid tiden för statslånen, torde knappast i något fall ha hållit streck. Man synes utan överdrift kunna säga, att samtliga våra torvindustriföretag för närvarande och sedan flera år tillbaka kämpa med hart när oöverkomliga ekonomiska svårigheter. Det är väl knappast något företag, som kan bära ränte- och amorteringsutgifterna, varför de för lånen engagerade löftesmännen måst inskrida, där icke, såsom fallet är med vissa andelsföreningar, man kunnat sätta ett så högt pris på den tillverkade varan, att medel till ränta och amortering erhålles. Veterligen hotas också många borgesmän å torvlån med ekonomisk ruin på grund av de förbindelser de iklätt sig.

Vad bränntorvtillverkningen beträffar, kan den ej uthärda konkurrensen med det importerade bränslet, sedan dess pris sjunkit till nuvarande nivå, och torvströtillverkningen beröres i mycket hög grad av den depression, som sedan lång tid trycker vårt jordbruk. Då inkomsterna från jordbruket minskas, är torvströ en förnödenhet, som man med det första drar in på, visserligen till skada för jordens kultur i framtiden, men en nödtvungen åtgärd för tillfället.

Torvindustriens vanskliga läge har flera gånger varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning och har även dragits inför riksdagen. Den 13 dec. 1924 avgavs en av 37 torvlåneinnehavare undertecknad hemställan bl. a. om förslag till riksdagen, att de lån ur torvlånefonden, som beviljats under inflationstiden,

åren 1916—1922, måtte nedskrivas till med hänsyn till penningvärdets förändring skäligen belopp. I proposition (nr 177) till 1925 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t vissa lånelindringar, huvudsakligen innebärande att förfallna räntor kunde få läggas till kapitalskulden och lånetidens utsträckning till högst 24 år. Riksdagen biföll ifrågavarande proposition. Den 19 nov. 1927 avgåvo 27 torvlåneinnehavare en framställning till Kungl. Maj:t om förslag till riksdagen, att lån ur torvindustrilånefonden, som beviljats åren 1916—1922, måtte få vara ränte- och amorteringsfria under åren 1927—1931. Framställningen föranledde emellertid icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Den 14 nov. 1928 undertecknade 31 torvlåneinnehavare en ansökan till Kungl. Maj:t om förslag till riksdagen angående medgivande av räntefrihet för deras lån under fem år samt om framflyttande av tiden för tvenne års amorteringar så att de finge verkställas först under de två år, som komma efter den nuvarande amorteringstidens utgång. Framställningen avslogs av Kungl. Maj:t den 24 maj 1929.

Vid 1929 års riksdag beslöts efter förslag av Kungl. Maj:t (prop. nr 149) bemyndiga Kungl. Maj:t att efter noggrann prövning av omständigheterna i varje särskilt fall beträffande statens utlåningsfonder och manufakturlånefonden bevilja de gäldenärer, vilka avträtt sin egendom till borgenärens förnöjande, ackord eller eftergift å deras skuld så ock utan konkurs biträda överenskommelse mellan gäldenär och hans fordringsägare om betalning av gäld. Hitills har, enligt uppgift, ackord beviljats för tre torvlåneinnehavare. I ett fall har statskontoret avstyrkt ansökan om ackord, i ett annat fall anses, att ärendet måste gå till riksdagen, enär borgensmännen icke äro insolventa. Kommerskollegium har dock i det senare fallet tillstyrkt ackord.

De möjligheter, som öppnas för torvlåneinnehavare att få en del av sina lån efterskänkta enligt nyss nämnda riksdagsbeslut, inskränkas till de fall, då borgensmännen äro insolventa. När det gäller att förekomma att ännu flera bringas på ekonomiskt obestånd genom följderna av den bedrivna utlåningspolitiken har det således ingen betydelse. Då emellertid torvindustrien befinner sig i ett synnerligen vanskligt ekonomiskt läge och orsaken härtill åtminstone till en del torde få anses vara den statliga utlåningspolitik, som bedrevs under inflationstiden under och efter kriget, hemställes,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till nästa års riksdag om nedskrivning av de lån från fonden för torvindustriens befrämjande, som utlämnats under åren 1916—1922, till belopp, som med hänsyn till penningvärdets förändring kunna anses skäligen.

Stockholm den 21 januari 1931.

Axel Löfvander.